

MUHAMMAD ALI

Muhammad Ali is van de hele wereld.
Dit boek is opgedragen aan Muhammad en aan
iedereen die deel uitmaakt van zijn verhaal.

Thomas Hauser

MUHAMMAD ALI

Zijn leven, zijn strijd

Nieuw Amsterdam Uitgevers

Vertaling Edwin Krijgsman

© 2015 Thomas Hauser

Oorspronkelijke titel *Muhammad Ali*

Oorspronkelijke uitgever HarperSport,
an imprint of HarperCollinsPublishers

© 2016 Nederlandse vertaling Edwin Krijgsman
en Nieuw Amsterdam *Uitgevers*

Tekstredactie Immeke Krabbe

Ontwerp omslag Philip Stroomberg

Ontwerp binnenwerk Yulia Knol

Omslagbeeld Thomas Hoepker/

Magnum Photos/Hollandse Hoogte

Foto auteur Howard Schatz

NUR 480

ISBN 978 90 468 2167 1

www.nieuwamsterdam.nl/hauser

Inhoud

ESSAYS

- Het belang van Muhammad Ali 11
Muhammad Ali en de bokssport 23
Muhammad Ali en het Congres 36
De sportman van de eeuw 41
Waarom Muhammad Ali naar Irak ging 46
De olympische vlam 49
Ali als diplomaat: 'Nee! Nee! Nee! Niet doen!' 51
Ghosts of Manila 54
Joe Frazier herontdekt door de ogen van Dave Wolf 61
Een wensdroom 78
Muhammad Ali: een klassieke held 81
Elvis en Ali 85

PERSOONLIJKE HERINNERINGEN

- De dag waarop ik Muhammad Ali ontmoette 109
Transcriptie van het radio-interview van maart 1967 114
Ik was bij Ali-Frazier I 119
Overpeinzingen over de tijd die ik met Muhammad Ali doorbracht 123
'Ik kom terug om Mike Tyson een pak slaag te geven' 136
Muhammad Ali in Notre Dame: een avond om niet te vergeten 141
Muhammad Ali: Thanksgiving 1996 – 'Er is een heleboel waar ik dankbaar voor moet zijn' 145
Pensacola, Florida: 27 februari 1997 149

Een dag om te gedenken 153
Ter herinnering aan Joe Frazier 156
‘Heeft Barbra Streisand Sonny Liston een afstraffing
gegeven?’ 161

EEN LEVEN IN CITATEN 167

NALATENSCHAP

De verloren gegane nalatenschap van Muhammad Ali 233
Het lange droevige afscheid 254

Muhammad Ali's boksstatistieken 268

Opmerking van de auteur

Muhammad Ali: His Life and Times, dat voor het eerst in 1991 verscheen, wordt vaak het definitieve verhaal van de eerste vijftig jaar van Ali's leven genoemd. Dit is het vervolg op dat boek. Een eerdere versie ervan werd in 2005 in Groot-Brittannië uitgebracht onder de titel *Muhammad Ali: The Lost Legacy*. Dat boek bundelde alle essays en artikelen die ik tot dan over Ali had geschreven. *Muhammad Ali: Zijn leven, zijn strijd* bevat recent geschreven stukken, waaronder het niet eerder verschenen essay 'Het lange droeve afscheid'.

Thomas Hauser

ESSAYS

Het belang van Muhammad Ali

(1996)

Cassius Marcellus Clay Jr, zoals Muhammad Ali ooit heette, werd op 17 januari 1942 in Louisville, Kentucky geboren. Louisville was een stad met gesegregeerde openbare voorzieningen en bekend vanwege de Kentucky Derby, *mint juleps* [cocktail met whisky en munt] en andere herinneringen aan de oude aristocratie van het zuiden. Zwarten* waren in Louisville de dienende klasse. Ze schep-ten mest op de renbaan van Churchill Downs en maakten ander-mans huizen schoon. Wie in Louisville als zwarte opgroeide, kon hoogstens geestelijke worden of leraar op een zwarte school. In een samenleving waar de mensen vaak het gevoel hadden dat het gelijk aan de kant van de macht stond, was 'blank' synoniem voor beide.

Ali's vader Cassius Marcellus Clay Sr onderhield zijn vrouw en twee zoons door billboards en borden te schilderen. Ali's moeder, Odessa Grady Clay, werkte op onregelmatige basis als werkster. 'Ik

* De termen 'zwarte' en 'neger' weerspiegelen zo veel mogelijk de lading van de woorden 'blacks' en 'negro' in het origineel, waarin veel citaten zijn opge-nomen uit de jaren zestig, zeventig en tachtig. Vandaag de dag is 'Afrikaans-Amerikaans' ('*African-American*') de meest geëigende term.

herinner me nog een keer dat Cassius klein was,' vertelde mevrouw Clay later, 'we waren in een discountwinkel in het centrum. Hij wilde water drinken maar dat kreeg hij niet vanwege zijn huidskleur. Dat deed hem echt wat. Hij was een kind en had dorst, en dit vond hij heel erg. Hij begon te huilen en ik zei tegen hem: "Kom, we gaan ergens water halen." Maar hij was echt gekwetst.'

Toen Cassius Clay twaalf jaar was, werd zijn fiets gestolen. De aangifte daarvan bij Joe Martin, een agent uit Louisville, leidde ertoe dat hij onder diens leiding ging boksen. Clay doorliep de amateurniveaus, won een gouden medaille op de Olympische Spelen van 1960 in Rome en werd prof onder auspiciën van The Louisville Sponsoring Group, een consortium dat bestond uit elf welgestelde blanke heren.

'Cassius was in die tijd echt iets bijzonders,' zegt Ferdie Pacheco, al vele jaren zijn arts. 'Hij ging in Miami met Angelo Dundee trainen, en Angelo, een van de meest onbevangen personen ter wereld, gaf hem onderdak in een poel des verderfs die het Mary Elizabeth Hotel heette omdat het een goedkoop hotel was. Er zaten pooiers, dieven en drugdealers. En daar heb je Cassius, die uit een keurig gezin komt en opeens tussen het tuig van de richel zit. Aanvankelijk dachten de hoeren dat hij gewoon zo'n kerel was die je kon oplichten en bestellen, aan wie je drugs kon verkopen en een meid kon opdringen. Hij had iets ongelooflijk naïefs, en normaal gesproken worden dat soort figuren in het getto helemaal uitgekleeft. Maar alle hoeren werden dol op hem, net als heel veel anderen, en ze begonnen zich over hem te ontfermen. Als iemand een meisje aan hem probeerde te slijten, dan zeiden de anderen: "Laat hem met rust, daar heeft hij geen belangstelling voor." Als een andere gozer tegen hem zei: "Neem een drankje," dan hoorde je: "Hou je kop, hij is in training." Maar dat is het verhaal van Ali's leven. Hij is altijd net een kleine jongen gebleven die in bomen klauterde, de takken achter zich afzaagde en toch goed terechtkwam.'

De eerste jaren van zijn profcarrière stond Cassius Clay eerder bekend vanwege zijn charme en persoonlijkheid dan vanwege zijn kwaliteiten als bokser. Hij liet de wereld weten dat hij 'The Greatest' was, maar de nuchtere feiten van het boksen leken iets

anders te zeggen. Maar toen, op 25 februari 1964, sloeg Clay in een van de meest opzienbarende wedstrijden uit de sportgeschiedenis Sonny Liston knock-out en werd hij wereldkampioen zwaargewicht. Een paar dagen later choqueeerde hij de wereld door bekend te maken dat hij zich had bekeerd tot de zwarte, separatistische Nation of Islam. En op 6 maart 1964 nam hij de naam 'Muhammad Ali' aan, die hem door zijn spirituele leermeester Elijah Muhammad was gegeven.

De daaropvolgende drie jaar domineerde Ali de bokswereld op een overtuigende en grootse wijze zoals nog niet eerder was gebeurd. Veel belangrijker was hoe zijn karakter buiten de ring werd gevormd. 'Mijn eerste indruk van Cassius Clay,' vertelde schrijver Alex Haley later, 'was van iemand met een ongelooflijk veelzijdig karakter. Je wist nooit helemaal precies hoe hij gestemd was. Hij was net als dat spelletje balletje-balletje, met één balletje en drie bekers. Je kent het wel: onder welke beker zit het balletje? Maar hij geloofde in zichzelf en had overtuigingen die sterker waren dan wie dan ook gedacht zou hebben.'

In de loop van de steeds tumultueuzere jaren zestig werd Ali een lichtend baken voor de protestbeweging in Amerika. Met zijn boodschap over *black pride* en zwart verzet tegen de blanke overheersing was hij zijn tijd ver vooruit. Niet alles wat hij verkondigde was verstandig, en later nam Ali afstand van bepaalde overtuigingen die hij in die tijd had. De opmerking die hij een keer tegen zijn olympische collega Ralph Boston maakte, kun je als symbolisch voor zijn leven beschouwen. 'Ik speelde golf,' meldde Ali, 'en ik gaf het balletje een flinke mep, maar ik wist nooit waar hij terecht kwam.'

Soms wist Ali echter precies waar hij mee bezig was. Op 28 april 1967 weigerde hij, op grond van zijn geloof, dienst te nemen in het Amerikaanse leger terwijl de Vietnam-oorlog in alle hevigheid woedde. Ali's dienstweigering volgde op een onverkorte verklaring die hij veertien maanden eerder had gedaan: 'Ik heb geen ruzie met de Vietcong.' Het Amerikaanse establishment antwoordde met de vraag: 'Sinds wanneer is oorlog een kwestie van onderlinge ruzie? Oorlog is een plicht. Je vaderland doet een beroep op je, jij gehoorzaamt.'

Op 20 juni 1967 werd Ali veroordeeld vanwege dienstweigering en kreeg hij vijf jaar gevangenisstraf. Vier jaar later werd zijn veroordeling door het Amerikaanse Hooggerechtshof unaniem vernietigd. Maar ondertussen werd hem zijn titel ontnomen en mocht hij drieënhalf jaar niet meer in de ring staan. 'Hij dacht dat hij nooit meer zou boksen,' zei zijn toenmalige vrouw Belinda Ali over de 'verbanning' van haar man uit de bokssport. 'Hij wilde het wel, maar hij dacht echt dat hij nooit meer zou boksen.'

Ondertussen werd de invloed van Ali steeds groter, onder de zwarte Amerikanen die tegen de oorlog in Vietnam waren, en onder alle mensen die iets tegen Het Systeem hadden. 'Het is moeilijk voor te stellen dat een sporter zo'n grote politieke invloed kon hebben op zo veel mensen,' constateert Julian Bond. Jerry Izenberg van de *The Star-Ledger* weet nog wat er in oktober 1970 gebeurde, toen Ali mocht terugkeren in de ring.

'Zo'n twee dagen voor het gevecht tegen Jerry Quarry werd het me duidelijk dat er iets was veranderd,' vertelt Izenberg. 'Er stond een lange rij mensen voor het hotel om in te checken. Ze waren anders gekleed dan normaal publiek dat naar een bokswedstrijd gaat. Ik zag heren met mantels en hoeden met een veer, en bijzonder schaars geklede dames. Er stond een hele rits limousines langs het trottoir. Overal zag je mensen die bulkten van het geld. Ik wist niet wat er aan de hand was, tot een vriend van me, een zwarte, tegen me zei: "Je begrijpt het niet. Weet je het dan niet? Dit is dé kampioen zwaargewicht. Hij zei dat hij niet meer zou boksen, maar hij is terug om te boksen in Atlanta, Georgia.'"

Vier maanden later kwam er even een kink in de kabel van Ali's comeback toen hij verloor van Joe Frazier. Het was een waarlijk historisch gevecht. Er was geen Amerikaan die die avond geen partij koos. 'Het is goed voor me als ik één keer in de tien jaar verlies,' grapte Ali na de wedstrijd. Maar lichamelijk en geestelijk had hij een enorme opdonder gehad. Vervolgens nam hij in twee historische partijen wraak voor zijn verlies van Frazier. Uiteindelijk won hij als eerste in de geschiedenis drie keer op rij de wereldtitel zwaargewicht.

Ondertussen verdiepten Ali's religieuze overtuigingen zich. Hal-

verwege de jaren zeventig begon hij de Koran beter te bestuderen, waarbij hij zich vooral richtte op de orthodoxe islam. Waar hij aanvankelijk de leer van Elijah Muhammad aanhing – blanken zijn ‘duivels’ en er bestaan geen hemel en hel – koesterde hij later een innerlijke liefde voor de gehele mensheid en richtte zich op het leven na de dood. In 1984 sprak Ali zich publiekelijk uit tegen de separatistische doctrine van Louis Farrakhan en verklaarde: ‘Wat hij predikt is totaal niet dat waarin wij geloven. Hij vertegenwoordigt een periode van duisternis waarin we de weg kwijt waren, en daar willen we helemaal niet mee worden geassocieerd.’

Vandaag de dag is Ali een diepgelovig man. Hoewel zijn gezondheid niet meer is wat ze was, zijn zijn gedachten nog helder. En nog altijd kent iedereen hem en is hij de meest geliefde mens ter wereld.

Maar heeft Mohammed Ali vandaag de dag nog betekenis voor de wereld? Doet in een tijd dat zelfverrijking en hebzucht meer regel dan uitzondering zijn, een 54-jarige parkinsonpatiënt er nog toe? Is waar heldendom nog mogelijk in een tijd waarin alomtegenwoordige elektronische media overheersend zijn en celebritystatus en beroemdheid worden verward met heldendom?

Om die vragen te beantwoorden moet allereerst worden opgemerkt dat Ali, in tegenstelling tot veel beroemdheden, geen creatie van de media is. Hij gebruikte de media op een heel uitzonderlijke manier. Voor televisie kwam zijn opkomst precies op het goede moment. In 1960, toen Cassius Clay goud won op de Olympische Spelen, was de televisie net de kinderschoenen ontgroeid. De zenders wisten inmiddels hoe ze de camera op mensen moesten richten, hun een gezicht konden geven en verhalen konden vertellen. En daar was Ali dol op. Zoals Jerry Izenberg later opmerkte: ‘Toen Ali eenmaal de televisie had ontdekt, was het van: “Waar? Laat die camera’s maar komen, ik ben er klaar voor!”’

Maar Ali’s roem is puur. Vandaag de dag staan sporters net zo zeer bekend vanwege hun sponsorcontracten als om hun sportieve prestaties. Beroemdheid komt tegenwoordig vaak voort uit sportmarketing in plaats van omgekeerd. Bo Jackson was even een van de beroemdste mensen in Amerika door zijn Nike-reclamespotjes. Michael Jordan en zo’n beetje al zijn collega’s danken een

groot deel van hun zichtbaarheid aan commerciële activiteiten. Hoezeer Michael Jordan ook een groot sporter is, hij raakt de mensen niet in het hart en het hoofd zoals Ali dat decennialang heeft gedaan. Wat Muhammad Ali voor de wereld betekent, kan tegenwoordig vanuit een steeds beter perspectief worden gezien.

Ali kwam als sporter de publieke arena binnen. En velen vinden dat veelzeggend.

‘Sport is van groot belang voor ideologische heerschappij,’ zegt socioloog Noam Chomsky. ‘Per slot van rekening hebben mensen hersenen, ze moeten zich ergens mee bezighouden, en het is van belang ervoor te zorgen dat ze zich bezighouden met volstrekt onbeduidende dingen. Professionele sport is dus volmaakt. Het legt precies de goede vorm van passiviteit op. Het is een manier om mensen af te leiden van kwesties als: wie heeft het voor het zeggen in de maatschappij en wie neemt de beslissingen over hoe zij hun leven moeten leiden.’

Maar Ali verbrak dat patroon. Toen hij opkwam, was het onder de voorvechters van burgerrechten gebruikelijk om de ‘veilige’ weg te kiezen. Die weg was niet veilig voor degenen die deelnamen aan de strijd. Martin Luther King, Medgar Evers, Viola Liuzzo en andere dappere mannen en vrouwen waren het slachtoffer van economische sancties en geweld en ze waren hun leven niet zeker als ze de strijd ‘te ver’ doorvoerden. Maar de weg die zij bewandelden was zodanig uitgestippeld dat het zo min mogelijk een bedreiging vormde voor blank Amerika. Blank Amerika kreeg te horen: ‘Het enige wat zwarte mensen willen, is wat jullie voor jezelf willen. We doen een beroep op jullie geweten.’

En toen was daar opeens Ali, die geen ‘blanke Amerikaanse waarden predikte’, maar vrijheid en gelijkheid op een wijze die bijna nog nergens op de wereld te zien was geweest. Alsof dat niet bedreigend genoeg was, viel Ali de status-quo van buiten de politiek aan, ook buiten de geaccepteerde strategieën van de burgerrechtenbeweging om.

‘Ik weet nog dat Ali zich bij de Nation of Islam aansloot,’ vertelt Julian Bond. ‘Dat hij dat deed, daar waren velen van ons niet echt blij mee. Maar het gevoel dat hij het moest doen, dat hij die stap moest

maken, zich aan moest sluiten bij die groepering die zo werd verwacht door mainstream-Amerika, en er ook nog trots op was, was op een of andere manier opwindend.'

'De aard van de controverses,' zei de beroemde footballspeler Jim Brown (ook oprichter van de Black Economic Union) later, 'was dat blanken vrije zwarten niet konden velen. Blank Amerika kon niet verdragen dat een sportheld, die zij in staat stelden om veel geld te verdienen, zoiets als de Nation of Islam omarmde. Maar deze jongeman had de moed om zijn stem te laten horen zoals nog niemand had gedaan, en niet alleen maar zijn leven te riskeren, maar alles wat hij bezat.'

Ali zelf relativeerde zijn rol. 'Ik ben geen leider. Ik ben een bescheiden, nederige volger,' zei hij in 1964. Maar voor velen was hij het ultieme symbool van *black pride* en zwart verzet tegen een onrechtvaardig sociaal systeem.

Soms sprak Ali met humor. 'Ik zeg niet alleen maar dat zwart het beste is omdat ik zwart ben,' zei hij tijdens zijn boksschorsing tegen een gehoor van studenten. 'Ik kan het bewijzen. Als je rijke aarde wilt, dan moet je donkere aarde hebben. Als je het beste brood wilt, dan neem je donker, volkoren brood. Dat is duurder, maar wel beter voor je spijsvertering. Je wilt de beste suiker voor in de keuken; dat is donkere rietsuiker. Hoe donkerder de bes, des te zoeter hij is. Als ik een kop sterke koffie wil, dan neem ik hem zwart. De koffie wordt slap als je er witte koffieroom doorheen roert.'

Bij andere gelegenheden waren Ali's opmerkingen minder grappig en bijtender. Maar voor miljoenen mensen kreeg hun zwart zijn nieuwe inhoud dankzij Muhammad Ali. Luister naar de woorden van enkelen die door hem geïnspireerd werden:

BRYANT GUMBEL: Een van de redenen dat de burgerrechtenbeweging succes had, was dat zwarte mensen hun angst wisten te overwinnen. Ik geloof oprecht dat dat bij veel zwarte Amerikanen kwam doordat ze Muhammad Ali zagen. Hij weigerde simpelweg om bang te zijn. Door zo te zijn, gaf hij anderen moed.

ALEX HALEY: We zijn niet blank, weet je. Het is niet anti-blank dat we trots zijn op wie we zijn en willen dat een van ons de allerbeste wordt. En Muhammad Ali was absoluut de allerbeste.

ARTHUR ASHE: Ali veranderde niet alleen het zelfbeeld van de Afrikaans-Amerikanen. Hij opende een heleboel blanken de ogen over wat voor potentieel Afrikaans-Amerikanen hadden; wie we zijn en wat we kunnen.

Abraham Lincoln heeft een keer gezegd dat hij de Emancipatie-proclamatie als de belangrijkste daad van zijn regering beschouwde. 'Het is iets zeer gewichtigs,' schreef Lincoln, 'om het werktuig der Voorzienigheid te zijn voor de bevrijding van een ras.'

Muhammad Ali was zo'n werktuig. Zoals commentator Gil Noble later uitlegde: 'Iedereen had iets met deze man, omdat hij Amerika uitdaagde. Er was nooit eerder iemand in zo'n soort positie geweest die het onverkort tegen racisme opnam. Er heerste fel racisme, maar over die dingen sprak je niet. Als je in dit land iets wilde bereiken, moest je je gedeisd houden, je op een bepaalde manier gedragen en je mond houden over wat er allemaal aan de hand was, ook al stak er een mes in je borst. Daar bracht Ali verandering in. Hij stelde het gewoon aan de orde en sprak over racisme en slavernij en al die dingen. Hij legde het op tafel. En iedereen die zwart was, zei "Amen", openlijk of verhuld.'

Maar Ali sprak veel meer mensen aan dan alleen zwart Amerika. Toen hij weigerde om dienst te nemen in het Amerikaanse leger, kwam hij in het geweer tegen alle legers en schaarde zich achter de opvatting dat oorlog fout is, tenzij je een heel goede reden hebt om te doden.

'Ik denk niet dat Ali er zich bewust van was welke impact zijn dienstweigering op andere mensen had,' zei Howard Bingham, met wie hij zijn leven lang bevriend zou blijven. 'Ali deed alleen maar wat hij voor zichzelf goed vond. In die tijd had hij geen flauw idee dat het invloed zou hebben op hoe de mensen in Amerika dachten over de oorlog en de dienstplicht.'

Veel Amerikanen waren fel tegen Ali's stellingname. Het was in een

tijd dat de meeste Amerikanen nog steeds achter de oorlog stonden. Maar zoals Julian Bond later opmerkte: 'Toen Ali weigerde om die symbolische stap naar voren te zetten, wist iedereen het binnen de kortste keren. Je hoorde de mensen er op straat over praten. Overal had men het erover.'

'De overheid had Ali niet nodig om oorlog te voeren,' zegt Ramsey Clark, toenmalig minister van Justitie van de Verenigde Staten. 'Maar ze hadden hem maar al te graag dienst laten nemen, zijn foto erbij willen hebben, misschien een paar strepen op zijn manchetten laten aanbrengen, en hem de hele wereld over sturen. Stel je voor wat dat voor uitstraling zou hebben gehad in Afrika, Azië en Zuid-Amerika. Kijk die trotse Amerikaanse soldaat eens, symbolisch strijdend voor zijn land. Dat zouden ze geweldig hebben gevonden.'

Maar de regering kreeg alleen maar een bevestiging van Ali's eerdere verklaring: 'Ik heb geen ruzie met de Vietcong.'

'Dat deed de alarmbellen stevig rinkelen,' zegt Noam Chomsky, 'want het riep de vraag op waarom arme mensen in de Verenigde Staten door rijke mensen in de Verenigde Staten werden gedwongen om arme mensen in Vietnam te doden. Daar kwam het simpel gezegd op neer. Ali zei het op zo'n simpele manier dat de mensen het begrepen.'

Ali's dienstweigering zorgde ervoor dat hij in de jaren zestig definitief op de voorgrond stond. 'Er waren rellen, moorden, de oorlog in Vietnam,' zegt Dave Kindred van de *Atlanta Journal-Constitution*. 'Het was een gewelddadige, bewogen en moeilijk te doorgronden tijd in Amerika, en behalve dat hij wereldkampioen zwaargewicht was, stond Ali opeens bij al die oproer vooraan.'

Dat kampioenschap werd Ali al weer snel afgenomen, maar hij verzaakte nooit in zijn missie. Ten overstaan van een gehoor van studenten sprak hij een keer: 'Tegen degenen van jullie die denken dat ik een heleboel ben kwijt geraakt, wil ik graag zeggen dat ik een heleboel heb gewonnen. Ik heb rust van binnen; ik heb een schoon, opgeruimd geweten. En ik ben trots. Ik word 's ochtends blij wakker. Ik ga 's avonds blij slapen. En als ik de gevangenis in moet, dan ga ik blij de gevangenis in. Er zijn jongens die gaan vechten en ster-

ven voor hun overtuigingen, dus ik begrijp niet waarom de wereld er zo'n ophef over maakt dat ik moet lijden voor waar ik in geloof. Wat is daar zo bijzonder aan?’

‘Ik was er echt van onder de indruk dat Ali zijn titel opgaf,’ zegt voormalig kampioen zwaargewicht Larry Holmes, die beter dan wie ook begrijpt wat voor opoffering dat voor Ali betekende. ‘Als je die eenmaal hebt binnengehaald, wil je hem nooit meer kwijt. Want als je ’m eenmaal kwijt bent, is het heel moeilijk om die titel weer binnen te halen.’

Maar aan het einde van de jaren zestig was Ali meer dan alleen maar kampioen zwaargewicht. Dat was bijna van ondergeschikt belang geworden. Hij was de belichaming van de opvatting dat principes ertoe doen. Het machtigste aan hem waren niet langer zijn vuisten; het was zijn geweten en de rustige manier waarop hij zich gedroeg:

KWAME TURÉ (voorheen Stokely Carmichael): Muhammad Ali zette zichzelf in als volmaakt werktuig voor de strijd van de mensheid door duidelijk te laten zien dat principes belangrijker zijn dan materiële rijkdom. Het is niet alleen maar wat Ali dééd. De manier waarop hij het deed, was even belangrijk.

WILBERT MCCLURE (Ali's kamergenoot en net als hij winnaar van olympisch goud): Hij toonde zich altijd met opgeheven hoofd, stijlvol en kalm. Dat kunnen we niet zeggen van al zijn critics, sommigen van hen in de politiek, anderen op de kansel, sommigen die bekendstonden als keurige, rechtschapen burgers. Nee, dat kunnen we niet van hen allemaal zeggen.

CHARLES MORGAN (voormalig directeur van het ACLU Southern Office [een non-gouvernementele burgerrechtenorganisatie]): Ik weet nog dat ik in die tijd dacht, in wat voor idiote wereld leef ik waar er mensen zijn die hem in de gevangenis willen stoppen.

DAVE KINDRED: Hij was uit één stuk, altijd. Hij was altijd moedig.